

MONUMENTUL EROILOR VRÂNCENI DE LA VIDRA

Lelia Pavel

Pentru a ajunge la Vidra trebuie urmat traseul turistic al Văii Putnei ce pornește din Focșani, pe vechiul drum al Vrancei, ce începe de la ocolul (oborul) orașului, trece prin comuna Bolotești, urcând din satul Burca spre principala poartă de intrare în Țara Vrancei, comuna Vidra ¹.

Aflată la 34 de km de orașul Focșani, comuna Vidra a fost și este cunoscută în istorie ca „*poarta Vrancei*”. Aici, „*Înainte de intrarea în localitate, pe un tăpșan bine ales, de unde poate fi văzut din depărtare, se ridică monumentul eroilor vrânceni*” ², Vasile Chilian, Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și Toma Cotea - care neprecupețindu-și viața și-au făcut datoria față de patrie slujind din umbră faptele de arme ale ostașilor români din luptele Primului Război Mondial, care s-au desfășurat și pe aceste locuri.

După o primă etapă a operațiunilor militare desfășurate în anul 1916, după intrarea României în război alături de Antantă și după „*un iureș inițial, armata română a fost nevoită să se retragă, pe rând din Transilvania și din jumătatea de sud a țării, ca urmare a efectivelor reduse, a echipamentului de luptă inferior inamicului și nu în ultimul rând - datorită neacordării ajutorului promis de Antantă*” ³.

---

¹ Emil Giurgea, *Vrancea. Ghid turistic al Județului*, Editura Sport - Turism, București, 1977, p. 84.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 7, f. 12.

³ Ionuț Iliescu, *Contribuții privind activitatea eroului martir, Ștefanache Săcăluș, în timpul Primului Război Mondial (1916 - 1917)*, în *Cronica*

Aflată în această situație, armata română a trebuit să se retragă în Moldova deoarece frontul ajunsese. În decembrie 1916, în județul Putna, unde armata germană ocupase orașul Focșani și își instalase cartierul general. Astfel, linia frontului stabilindu-se pe teritoriul județului l-a împărțit în două zone: cea a comunelor din vest aflate sub ocupația germană și zona comunelor controlate de către trupele române aliate cu cele rusești. Situația din aceste zile se desprinde din descrierea făcută de către fostul prefect al județului, Vasile Țiroiu^{*}, în memoriile sale: „și deodată, de Crăciun, a unui Crăciun ascuns, nevăzut parcă, - ca într-un iureș, ca într-un zbucium de furibunzi, infanteriștii germani împânzirea satul și tot malul drept al Putnei, trăgând focuri de armă... De pe coasta Măgurii, din desigurile de pădure, tunurile lor de munte încep să bată malul stâng al apei”⁴.

Până la 31 decembrie, ofensiva germană ajunsese pe Siret, frontul situându-se de la Brăila la Nămolosa, pe Putna de la vărsarea ei în Siret până la Vidra și apoi pe direcția Găuri - Răcoasa - Soveja

---

Vrancei, vol. VIII, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 85.

* **Vasile I. Țiroiu** (1890 - 1976) s-a născut la Bolotești, județul Vrancea. După școala primară își continuă studiile liceale la Liceul Internat „C. Negruzzî” din Iași (1901 - 1909). Studii universitare în București unde obține licența în Drept. Participă la campania din 1913. Între 1914 - 1916 magistrat la Moinești. Participă la Războiul de Reîntregire a Neamului, fiind demobilizat în martie 1918. Între 5 martie - 24 noiembrie 1918 șef de cabinet la Ministerul Instrucțiunii Publice unde Simion Mehedinți era ministru. În 1920 se stabilește la Bolotești. Între 1923 - 1936 este vicepreședinte la Camera Agricolă Putna. În 1926 și 1929 activează ca primar în comuna Bolotești. 1929 - 1933 este administrator la Casa de Credit a Agriculturii din județul Putna. Între 1934 - 1937 prefect al județului. Între 1945 - 1947 deputat de Putna. În 1947 - președinte al Casei de Depuneri și Consemnațiuni București. Între 1949 - 1957 (când se pensionează) lucrează ca mic funcționar la o firmă de construcții din București. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 de fișe portret pentru un tablou spiritual - istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, 2000, p. 295 - 296)

⁴ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile Țiroiu, dosar nr. 3, f. 5.

până la Carpați ⁵. În câteva zile, multe sate din zonă ca: Vidra, Căliman, Burca, Voloșcani au fost evacuate în satele aflate sub controlul trupelor române.

Județul Putna reprezenta la sfârșit de an - 1916 - un punct nodal în desfășurarea viitoare a războiului, devenind o zonă de rezistență a armatei române, lucru ce se va dovedi adevărat în vara anului 1917, prin victoriile repurtate de către aceasta pe câmpul de luptă de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

În localitățile din spatele frontului, în zona ocupată de inamic, au rămas mii de ofițeri, soldați patrioți care doreau să treacă linia frontului pentru a ajunge la armatele române stabilite încă din decembrie 1916 în zona liberă.

În acest scop, de a-i ajuta pe cei rămași în spatele frontului, dar în același timp și pentru a furniza informații armatei române, aici, la Vidra, a luat ființă un grup cunoscut sub numele de grupul Chilian, după numele celui care a avut inițiativa înființării lui. Din grupul respectiv făceau parte „*Vasile Chilian, fiu de neam de răzeși din Vidra, împreună cu Toma Ion Cotea din Vidra - Căliman, Dumitru Pantazică din Tichiriș și Ștefanache Săcăluș, primar din Păulești*” ⁶.

Acest grup a sprijinit din umbră armata română, în primul rând pe soldații și ofițerii rămași în zona ocupată pentru a ajunge la camarazii lor de arme, ajutându-i să treacă în teritoriul controlat de români, și în al doilea rând oferind informații prețioase despre mișcărilor de trupe germane.

Grupul Chilian și-a desfășurat activitatea din zona munților Buzăului și până în munții Vrancei, unde acțiunile lui, mai ales în Ținutul Putnei, au fost avantajate de condițiile naturale ale acestuia, ținut „*brăzdat de râpe și pâraie, dealuri și munți împăduriți propice pentru acțiuni de spionaj de mare amploare și pentru înlesnirea trecerii liniei frontului de către ostașii români, rămași în teritoriul ocupat sau evadați din lagărele de prizonieri organizate de*

⁵ *Ibidem*, f. 4.

⁶ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 75.

germani ”⁷. De asemenea s-a bucurat și de sprijinul neprecupețit al locuitorilor din comunele și satele vecine. Aici, „*militari sau țărani din imediata vecinătate a frontului din satele Vidra, Tichiriș, Păunești, etc. se strecurau pe cărări neumblate în munți, ducând cu ei informații pentru armata română*”⁸.

Vasile Chilian, acest țaran vrâncean, cunoscător al ținuturilor putnene, câștigând încrederea autorităților germane, a reușit astfel să capete informații privind desfășurările trupelor germane, pe care apoi le-a furnizat armatei române, aducând în acest fel servicii destul de prețioase pentru armată. Pentru transmiterea acestor informații, dar și pentru a-i trece dincolo pe cei ce doreau acest lucru, a ales ca punct de trecere tocmai localitatea Vidra, deoarece aici Valea Putnei era mai puțin păzită de către inamic, oferind o oarecare siguranță celor ce își asumau acest risc⁹.

Alți membri ai grupului, printre care Dumitru Pantazică și Ștefanache Săcăluș, au primit în casele lor comandamente germane locale, reușind astfel să capete și „*să furnizeze armatei române informații direct de la sursă. Informațiile și documentele (inclusiv hărțile tactice ale nemților) erau transmise prin ostași români cu misiuni în acest sens, prin sătenii cunoscători ai potecilor ascunse de munte sau chiar prin sticle goale în care introduceau mesajul, purtate apoi de apa Putnei până la pozițiile românești*”¹⁰.

Dar, în prim planul atenției acestui grup a stat în permanență „*trecerea ostașilor români, evadați din lagăre, rătăciți sau întârziați în timpul retragerii de la finele anului 1916 în Moldova, rămasă neocupată de inamic*”¹¹.

---

⁷ Alecu Lenco, *Aspecte ale luptei împotriva ocupanților pe teritoriul fostului județ Putna în anii 1916 - 1918, în Studii și comunicări*, vol. 1, Focșani, 1978, p. 143.

⁸ *Ibidem*.

⁹ C. Căzănișteanu, *Lupta maselor populare împotriva ocupanților în anii 1916 - 1918*, în „*Anale de istorie*”, nr. 3, București, 1987, p. 365 - 366.

¹⁰ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 89.

¹¹ Ionuț Iliescu, *op. cit.*, p. 89.

Pentru această acțiune de o importanță deosebită, așa cum s-a amintit și anterior, a fost ales ca punct principal de trecere al frontierei satul Vidra. Locul ales era avantajat și de faptul că se afla în apropierea morii lui Vasile Chilian de la Tichiriș, al cărui pod devenise cel mai bun adăpost și ascunzătoare pentru cei care trebuiau să fie trecuți în zona controlată de armata română. Cu toate opreliștile și măsurile luate de către armata germană de a contracara astfel de acțiuni, grupul Chilian și-a desfășurat în continuare activitatea până când, un incident nedorit a pus capăt acțiunii, membrii acestuia fiind deconspirați în data de 21 mai 1917¹². Toți membrii grupului au fost arestați și condamnați la moarte prin împușcare, execuția lor având loc în data de 17 / 30 august 1917¹³, în poligonul de tragere al Garnizoanei Focșani. Condamnarea a fost consemnată în „*Tabloul nr. 3 de personalul condamnat la moarte și executat prin împușcare în orașul Focșani de armatele germane în timpul ocupației*”, care tablou a fost anexat la Raportul din 24 noiembrie 1919, în care figurau și numele martirilor.

Despre execuția lui Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și Stan Baraboi, amintește și Vasile Țiroiu în *Memoriile sale*, consemnând că au căzut „*asemeni unor stejari loviți năprasnic de trăznet, cei cinci vrânceni care luptaseră pentru viața altora, uitând-o pe a lor zăceau acum la pământ, fără viață, dar cu ochii deschiși ca și cum ar fi privit soarele*”¹⁴.

Alți membri ai grupului au fost condamnați la 18 ani de închisoare, muncă grea. Printre aceștia figurau: căpitanul Pârâianu, Barbu Juverdeanu și Ștefan a Petrei. Căpitanul Pârâianu a făcut recurs, în urma căruia „*a fost condamnat la moarte, condamnare fixată*

¹² *Ibidem*, p. 95.

¹³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 120 / 1919, f. 110.

¹⁴ Idem, fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 26.

pentru ziua de 13 septembrie 1917. Dar cu 4 zile înainte evadează și nu mai este prins”¹⁵.

Pentru faptele eroice, pentru sacrificiul de care au dat dovadă acești „șărani vrânceni, care nu înțelegeau să acționeze îmbrăcați într-o uniformă anume, purtându-și cu mândrie costumele lor populare, au devenit eroi nu întâmplător, într-o împrejurare în care jertfa supremă ar fi fost inevitabilă”¹⁶, pentru ca ei să rămână veșnic în amintirea și conștiința urmașilor lor și a tuturor românilor, s-a ridicat la Vidra un monument. Realizarea monumentului a fost posibilă datorită contribuției și inițiativei unor oameni de bine și a unor personalități vrâncene, care au inițiat acțiunea de strângere de fonduri prin liste de subscripție, printre aceștia numărându-se generalul Arthur Văitoianu * (care colaborase cu grupul Chilian în

---

¹⁵ *Ibidem*, nota nr. 1, f. 24.

¹⁶ Gheorghe Florescu, *Ei și-au făcut datoria față de patrie*, în „*Revista noastră*”, publicația elevilor Liceului „Unirea” din Focșani, anul XVI, nr. 125 - 130, (serie nouă din 1972), ianuarie - iulie 1987, p. 2384.

* **Arthur Văitoianu** (14 aprilie 1864, Ismail. - 17 iunie 1956, București). A fost fiul germanului Weithoffer, fost șef de stație telegrafică (la Adjud și apoi Ismail) pe vremea lui Alexandru Ioan Cuza. Absolvent al Școlii Militare (1884) și al Școlii de Geniu (1886) din București. Sublocotenent (1 aprilie 1885), locotenent (1 februarie 1888), căpitan (8 aprilie 1892), maior (8 aprilie 1898), locotenent - colonel (10 mai 1904), colonel (7 aprilie 1909), general de brigadă (1 aprilie 1914), general de divizie (1917), general de corp de armată (24 ianuarie 1918). A fost profesor la Școala Superioară de Război. În timpul Războiului de Întregire a Neamului, a comandat Divizia 10 Infanterie în Campania anului 1916, Corpul 2 Armată (10 ianuarie 1917), Corpul 4 Armată (4 august 1917), distingându-se în bătăliile de la Mărăști și Oituz, apoi Armata a II-a (6 decembrie 1917 - 14 iunie 1918). Inspector general de armată (14 iunie 1918) și Guvernator al Basarabiei (13 iunie 1918). Ministru de Interne (24 octombrie - 29 noiembrie 1918, 27 septembrie - 28 noiembrie 1919, 19 ianuarie 1922 - 30 octombrie 1923). Ministru de război (29 noiembrie 1918 - 12 septembrie 1919). Președinte al Consiliului de Miniștri (27 septembrie - 28 noiembrie 1919). Ministrul Comunicațiilor (30 octombrie 1923 - 27 martie 1926). Ministru secretar de Stat (10 februarie - 30 martie 1938) și consilier regal (30 martie 1938). Arestat și întemnițat în 1947. S-a stins din viață în anul 1956. A fost înhumat în Mausoleul din

timpul luptelor de la Mărăști din 1917), ministrul Nicolae D. Chirculescu, prefectul județului Vasile Țiroiu și mulți alții.

La numai doi ani după execuția grupului Chilian, în anul 1919, ziarul local al Partidului Liberal din județul Putna a luat inițiativa înălțării unui monument în memoria eroilor vrânceni prin publicarea unei liste de subscripție cu numele celor care și-au adus contribuția bănească la această inițiativă:

„Subscripție

Pentru ridicarea unui monument la Vidra în memoria bravilor vrânceni: Vasile Chilian, Șt. Săcăluș, D. Pantazică și T. Cotea, împușcați de nemți din cauza serviciilor aduse de ei oastei române, ziarul nostru deschide o listă de subscripție, rugând pe toți prietenii să-și facă o datorie patriotică subscriind într'însa. Cu această ocazie au scris:

<i>Ziarul „Focșani”</i>	- 200 lei
<i>N. D. Chirculescu</i>	- 200 -,-
<i>Iorgu Poienaru</i>	- 50 -,-
<i>V. Mamigonian</i>	- 100 -,-
<i>Tipografia „Putna”</i>	- 30 -,-
<i>Vasile Stănescu - Putna</i>	- 100 -,-
<i>Vasile Antonescu</i>	- 100 -,-
<i>Nică E. Macovei</i>	- 500 -,-
<i>Radu Negulescu</i>	- 50 -,-
<i>George Mateescu</i>	- 50 -,-
<i>Maior Gh. Pastia</i>	- 100 -,-
<i>N. N. Săveanu</i>	- 200 -,-
<i>A. Alaci</i>	- 100 -,-
<i>C. T. Tatovici</i>	- 200 -,-
<i>I. Purdilă magistrat</i>	- 20 -,-

Mărăști. (General Ion Rașcu, *Jurnalul meu din timpul Războiului pentru Întregirea Neamului*, Ediție îngrijită, prefațată și note de Dumitru Huțanu, Editura Pallas Athena, Focșani, 2007, p. 213).

D r. Botta și V. Calalb dintr-un bal dat la Adjud - 1500 lei"¹⁷.

Astfel, în prima etapă inițiată de către ziarul respectiv, s-au strâns aproximativ 3.005 lei.

Acțiunea de strângere de fonduri pentru monumentul vrâncenilor a continuat și ea aparține tot aceluiași ziar care în data de 12 octombrie 1919 a publicat o nouă listă de subscripție „*Pentru ridicarea unui monument la Vidra...*”, listă pe care au subscris următorii (cei mai mulți focșăneni și vrânceni):

<i>„Teodor Ienibace.....</i>	<i>50 lei</i>
<i>Teodor Bassarabianu.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>I. G. Petrescu.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>Dionisie Ciomac.....</i>	<i>25 -,-</i>
<i>N. Păcuraru.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>Alh. Morosin.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>L. Popescu.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>C. Șerbănescu - Răcoasa.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>Stere Drăgoi.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>Al. Cernica.....</i>	<i>15 -,-</i>
<i>Marian avocat București.....</i>	<i>100 -,-</i>
<i>Fl. Iftimescu.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>N. Chiril Săveanu.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>D-na Art. Popovici.....</i>	<i>103 -,-</i>
<i>Gr. Take Sascut.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>V. N. Nicolau.....</i>	<i>100 -,-</i>
<i>Banca Milcov.....</i>	<i>500 -,-</i>
<i>Panaite Martac.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>Al. Oravetz.....</i>	<i>25 -,-</i>
<i>I. Rădulescu - Râmnic.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>Sava Ș. Neagu.....</i>	<i>200 -,-</i>
<i>Primăria Nereju lis. sub.....</i>	<i>73 -,-</i>

---

¹⁷ Vezi *Focșanii*, Ziarul Partidului Liberal din Județul Putna, anul I, nr. 10, Duminică 3 februarie 1919, p. 4.

<i>Preotul P. Dragomirescu.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>Maior Ch. Tomulescu.....</i>	<i>200 -,-</i>
<i>Noel Bring.....</i>	<i>30 -,-</i>
<i>M. I. Rabner.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>Dr. D. Popescu - Mănăstioara.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>C. Manoliu.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>G-ral Văitoianu din partea</i>	
<i>M. de Război.....</i>	<i>5000 -,-</i>
<i>Gr. Beroncea.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>N. S. Rinu.....</i>	<i>20 -,-</i>

Subscrierile se vor trimite D-lui N. D. Chirculescu * în Focșani” ¹⁸. La cei 3.005 lei strânși din prima listă s-au adăugat încă 7.036 lei din a doua listă.

Acele și adresele din acea perioadă confirmă faptul că acțiunea de strângere de fonduri pentru înălțarea monumentului a continuat. Printr-o Adresă ce poartă data de 7 octombrie 1925, prefectul județului solicita „*Inspectorului Societății Mormintele Eroilor, Regionala II - Loco*” exhumarea osemintelor eroilor din grupul Chilian și reînhumarea lor în comuna Vidra. Pe lângă această cerință își exprima și dorința de a ridica un monument acestor

---

* **Nicolae D. Chirculescu.** Născut la 20 februarie 1874, la Aricești, în Prahova. S-a consacrat carierei juridice, devenind magistrat în 1904, s-a înscris în Baroul avocaților focșăneni. În 1907 a fost ales Deputat de Putna din partea Partidului Liberal, apoi senator. Între 20 ianuarie - 14 martie 1922 a fost Prefect de Putna. Ministrul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor Sociale (3 noiembrie 1923 - 29 martie 1926) în guvernul prezidat de I. I. C. Brătianu (19 ianuarie 1922 - 29 martie 1926). Raportor al Constituției din anul 1923, când a propus un proiect de lege pentru sprijinirea martirilor vrânceni din 1917, care au făcut parte din grupul Chilian. Președintele Monopolului Alcoolului (1932 - 1938). Președintele Casei Centrale a Asigurărilor Sociale (1933 - 1938). A condus Organizația Județeană Putna a Partidului Național Liberal între anii 1919 - 1934. La 9 ianuarie 1944 încetează din viață la Brașov. (Eduard Lambrino, Ionuț Iliescu, Bogdan Constantin, *130 de ani de istorie liberală în Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2010, p. 102).

¹⁸ Vezi *Focșanii...*, no. 21, Duminică 12 noiembrie 1919, col. 3 - 4, p. 3.

vrânceni eroi. În Adresă se specifica precum că: „*Un comitet pus sub patronajul D-lui Ministru Chirculescu, voind să exhumeze și să transporte la Vidra osemintele celor 5 martiri și anume Vasile Chilian, Pantazică, etc. executați de armatele germane la 23 august 1917, unde se vor înhuma definitiv. Pentru a servi de pildă și patriotism generațiilor viitoare s'a hotărât ridicarea unui monument. De aceia vă rugăm să binevoiți a încuviința exhumarea lor, încunoștințând comitetul județean regional*”¹⁹.

Dacă exhumarea osemintelor nu s-a realizat în urma propunerii prefectului, cerința edificării monumentului a avut ecou în rândurile populației mai ales după publicarea în presă a unor articole în care autorii susțineau acest proiect. Unul dintre acestea a fost ziarul „*Atacul*” care, la 1 aprilie 1935, anunța că „*Din inițiativa d-lui Colonel I. Urzică, cdt. Reg. 10 Dorobanți - Putna, reprezentanții autorităților locale au fost convocați în vederea ridicării unui monument pe locul unde au fost executați de către armatele de ocupație pentru vina de spionaj, cei cinci vrânceni în frunte cu Vasile Chilian.*”

D-l Colonel Urzică, a luat deja legătura cu sculptorul Dimitriu - Bârlad obținând executarea monumentului în mod gratuit.

D-l Prefect Vasile Țiroiu susține ca monumentul să fie ridicat pe locul unde au fost prinși cei ce voiau să treacă frontul, adică în apropiere de Vidra.

E de semnalat că Vasile Chilian a fost factorul principal în această acțiune de spionaj, nu se găsea printre cei prinși la locul pomenit.

Așadar nu la Vidra se petrec momentele dramei, ci în Focșani, la Poligonul de tragere al garnizoanei. Aici le sunt mormintele și aici la locul execuției poate fi atrasă mai mult atenția și curiozitatea vrâncenilor. La locul unde a fost prins grupul i-ar putea pune o placă comemorativă care să amintească nenorocita întâmplare.

---

¹⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 96 / 1925, f. 15.

Credem că părerea d-lui Colonel Urzică să se impună”²⁰.

Dacă asupra înălțării monumentului părerea a fost împărțită în unanimitate, în ceea ce privește locația acestuia părerile au fost împărțite. Unii erau susținătorii ridicării monumentului la Vidra, locul de baștină al unora dintre eroi și al locului unde s-a întâmplat nefericitul eveniment, în timp ce alții susțineau Focșanii ca locație, unde a avut loc execuția acestora.

În anul 1935, în luna aprilie, prefectul de atunci, Vasile Țiroiu, a primit o adresă prin care era anunțat că la Arestul preventiv din Focșani, pe locul unde a fost încarcerat împreună cu cei din grupul Chilian și Barbu Pârâianu (cel care reușise să evadeze înaintea execuției), va fi montată o placă comemorativă. La această acțiune a participat chiar Barbu Pârâianu căruia i se dedicase placa comemorativă și care, cu această ocazie, a sugerat prefectului că nu numai el trebuia comemorat ci și cei cinci martiri vrânceni care *„au îndurat moartea nu pentru ei ci pentru alții. Să ne gândim împreună la o soluție”²¹.*

După terminarea solemnității, prefectul se implică în această acțiune sugerată de către Barbu Pârâianu și telefonează pretorului Toader Panghel convocându-l la o ședință la sediul Preturii din Vidra. La această ședință au fost invitați primarii comunelor vrâncene, preoții, învățătorii titulari din cele 22 de comune, în vederea găsirii unei soluții pentru pomenirea martirilor²².

La câteva luni de la această convocare, mai precis la 10 iunie 1935, tot prefectul propunea o întrunire a autorităților locale, chiar în cabinetul său, pentru a comemora cele două decenii scurse de la faptele eroilor vrânceni și totodată să se înființeze un *„comitet de acțiune”* care să se ocupe de realizarea monumentului, pentru ca

²⁰ Scristeanu, *În memoria lui Vasile Chilian, Ștefanache Săcăluș, Toma Cotea, Dimitrie Pantazică și Vasile Gălățeanu*, în *„Atacul”*, anul II, Nr. 17, luni 1 Aprilie 1935, p. 4.

²¹ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 32.

²² *Ibidem*, f. 33.

„Numele martirilor Vasile Chilian, Pantazică, Săcăluș și Gălățeanu săpate în piatră [n. n. să rămână] mărturie nepieritoare generațiilor viitoare”²³.

Un rol însemnat în realizarea acestui monument l-a avut și Biblioteca „Suflet românesc” și Muzeul Militar Național, care, la data de 2 februarie 1936, trimitea primarului comunei Vidra un exemplar din lucrarea „Faptele nemuritoare ale eroului vrâncean Vasile Chilian și ale tovarășilor săi Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și Toma Cotea, toți vrânceni de origine”. În Adresa de însoțire a acestei broșuri se specifica: „Biblioteca „Suflet românesc”, creiată cu scopul de a reaminti trecutul arătând faptele eroilor cari l-au ilustrat, dă publicității în primul ei număr un studiu care tratează despre faptele nemuritoare ale eroului vrâncean Vasile Chilian. Faptele acestui erou trebuie cunoscute de toată lumea, căci oamenii mari prin faptele lor nu trebuie dați uitării ci veșnic ei trebuie să fie pilde generațiilor prezente și viitoare. Dar pe lângă scopul arătat mai sus, Biblioteca „Suflet românesc” dorește ca în vara acestui an să așeze pe casa lui Chilian, cu toată cinstea cuvenită, o placă de marmură prin care să se eternizeze numele aceluia care pentru patrie a fost împușcat de Nemți în ziua de 17 august 1917.

La fel va face și pentru tovarășii săi.

Pentru ca Biblioteca „Suflet românesc” să-și poată îndeplini cu prisosință scopul dorit vă invit Domnule Primar să contribuiți la răspândirea paginilor ei până în cele mai îndepărtate case din comuna Dvs., îndemnând pe toți locuitorii a le citi”²⁴. Așa cum se arată în Adresă, cei de la biblioteca respectivă doreau să așeze pe casele eroilor plăci comemorative pe care să le fie săpate numele și faptele, care nu trebuiau uitate în veci.

Aceste impulsuri au contribuit la demararea acțiunii de construire a unui monument pentru martiri. Astfel, în același an, 1936, un colectiv format din Radu Săveanu, Deputat de Putna, Vasile Țiroiu,

²³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 114 / 1935, f. 4.

²⁴ Idem, fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 8.

Prefectul județului Putna, Dumitru Hainăroșie, Președintele Comitetului Județean Putna, au semnat o scrisoare pe care au trimis-o mai multor oficialități și personalități ale vremii, printre care au figurat: „*N. N. Săveanu, generalul Pârâiamu, Radu Săveanu, Victor Dimitriu, senator V. Antonescu, Primar P. Tomescu, N. Jecheanu, Prof. Diaconu, Florea Iftimescu, Olărașu - director general, Preot Gh. Popescu*”²⁵, prin care erau invitați să participe la adunarea de constituire a unui comitet de acțiune care să se ocupe de ridicarea monumentului.

În scrisoare era evocat eroismul oștirii române în timpul luptelor din timpul Războiului de Reîntregire, alături de care au acționat și mii de vrânceni:

„Iubite prietene,

Sunt nouăsprezece ani de când războiul pentru întregirea neamului românesc a însemnat cu flori de sânge și foc meleagurile noastre.

Din munții Sovejei...și până în Valea Siretului, ținutul acesta a fost locul sfânt pe care oștirea română a luptat în anul 1917 ca să plămădească o țară nouă.

Și în Vrancea, unde acum 400 ani, Ștefan cel Mare aduna flăcăii Babei Vrâncioaia ca să apere țara Moldovei, în aceeași Vrancea, armata română, a aflat în sufletul ei puterea de rezistență.

Alături de oștire, mii de vrânceni necunoscuți, au ajutat cu jertfa ființei lor și au contribuit la biruința cea mare.

Între acești eroi, rămân de-a pururi amintiți cei mai nobili vlăstari ai Vrâncii, Vasile Chilian, D. Pantazică, T. Cotea, Ștefan Săcăluș.

Mobilizați prin ei însăși, fără a fi înrolați și rămași fără voia lor în teritoriul ocupat, ei înfruntă primejdiile morții și călăuziți numai de dragostea de Patrie, se pun în serviciul armatei noastre ca informatori, ajutând să treacă frontul în Moldova liberă, pe toți ofițerii și ostașii rămași în spatele armatei inamice. Descoperiți de

²⁵ *Ibidem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 45 / 1936, f. 11.

armatele germane, ei sunt judecați după legile aspre ale războiului, condamnați la moarte și uciși în luna August a anului 1917...

Ca semn de recunoștință pentru acești martiri, ca o pildă pentru urmașii ce vor trece pe aceste locuri sfinte, am simțit că este o datorie pentru noi să nemurim în piatră această măreață aducere aminte”²⁶.

În continuarea scrisorii se făceau propuneri pentru locația monumentului. Una dintre acestea era chiar localitatea Vidra: *„pe dealul Vidrei, privind în sus și în jos pe apa Putnei, în zona caselor unde și-au trăit viața acești viteji, voiu să ridicăm o troiță cu o placă comemorativă”²⁷.*

Finalul scrisorii era de fapt o invitație pentru vrânceni de a contribui la realizarea acestui deziderat: *„Știindu-vă sufletul ales, dragostea de locurile acestea, legăturile sufletești cu amintirea acestor eroi, facem un apel călduros să fiți alături cu noi în această inițiativă luptând împreună pentru o cât mai grabnică înfăptuire a ei”²⁸.*

Criscioarea reprezenta, în același timp, și o invitație de participare la adunarea stabilită pentru data de 25 martie 1936, în localul școlii primare din Vidra, în vederea alegerii unui comitet de inițiativă pentru construirea monumentului²⁹. Lucrările adunării s-au desfășurat la data stabilită, în final încheindu-se un Proces - verbal:

„Astăzi 25, luna Martie, anul 1936.

Fiind fixată șinerea unei adunări regionale în localul Școlii primare din comuna Vidra, satul Vidra, județul Putna, sub președinția Domnului Vasile Țiroiu, Prefectul județului Putna:

La ora 16,30 se deschide adunarea”³⁰.

---

²⁶ *Ibidem*, f. 9 - 10

²⁷ *Ibidem*, f. 10.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 121 / 1936, f. 10.

În continuarea procesului - verbal sunt înscriși participanții la adunare și anume: „*D-nii Hainăroșie, Președintele Consiliului Județean și al Camerei de Agricultură, inginer Iosipescu, Șeful Serviciului de drumuri și construcții al județului, Fr. Hamel Arhitectul județului, D-l Toader Panghel, Prim - Pretorul Plășei Vrancei; preoți, consilieri județeni, avocați, învățători din comunele Vrancei, primari, notari, perceptori etc.*”³¹.

Printre cei care au luat cuvântul la această adunare s-a numărat și preotul Gheorghe Tutoveanu care a evidențiat faptul că ideea înălțării acestui monument este mai veche „*o idee frumoasă, începută acum vre-o 10 - 12 ani*”³². În continuare, preotul propune ridicarea „*unei Cruci Comemorative, care să fie din beton armat pe un soclu de trepte și având o înălțime de 8 - 10 m. Pe cruce, - de va fi posibil, - să se așeze fotografiile acestor eroi, apoi plăci cu descrierea faptelor de eroism național săvârșit de dânșii, precum și plăci cu numele tuturor ostașilor vrânceni morți în războiul de întregirea neamului*”³³.

Prefectul Vasile Țiroiu a prezentat „*planul acestei Cruci, întocmit de D-l Arhitect al județului, propunând insistent să se activeze cu energie în vederea realizării acestui scop cât mai urgent pentru ca pe ziua de 21 Maiu a.c. Ziua Eroilor să poată fi terminată și inaugura în aceeași zi*”³⁴.

În proiectul respectiv s-a stabilit ca locația monumentului să fie pe „*Dealul Vidrei, înspre Putna, pe un loc înalt de unde să se poată privi pe o întindere de mai mulți km., și la răscrucea drumurilor pentru a fi privit de toată lumea în trecere spre Vidra*”³⁵.

În cadrul adunării s-a făcut propunerea ca fondurile necesare ridicării monumentului să fie strânse cu ajutorul a 100 de liste de

---

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem*, f. 10 verso.

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem.*

subscripție care să fie răspândite în localitățile din județul Putna și mai ales în cele vrâncene. De asemenea, trebuia ales un comitet care să se ocupe de răspândirea acestor liste, comitet din care trebuiau să facă parte și rudele martirilor. Printre persoanele propuse de către prefect să facă parte din acest comitet figurau:

„Președinți de onoare, D-nii N. N. Săveanu și Barbu Pârâianu

Președinte activ, D-l Radu Săveanu

Vice - președinti, D-nii Hainăroșie, Judecător M. Nedelcu și Protoereu Dragomir Danțiș

Casier, D-l Vasile Țiroiu

Secretar, D-l Toader Panghel

Membrii: preoți, căpitani, avocați, arhitectul Fr. Hamel, sofiile celor morți: Clemansa V. Chilian, Stanca D. Pantazică, Ioana T. Cotea și Ioana Șt. Săcăluș, învățători, primari” ³⁶. Pe lângă acești membri au mai fost nominalizați: Alexandru Murguleț, Virgil Popa, Maței Alexe, învățătorul Istrate din Bârsești, inginerul Iosipescu din Năruja, Constantin Nicolau ³⁷.

În vederea stabilirii locului s-a ales un alt comitet format din nouă persoane, care a primit numele de „*comitetul restrâns*” ³⁸ format dintr-un președinte în persoana lui Radu Săveanu; trei vicepreședinți: D. Hainăroșie, Protoiereul Dragomir Danțiș și judecătorul M. Nedelcu; Vasile Țiroiu a fost numit casier, iar pretorul Toader Panghel secretar; ca membri au fost aleși următorii: preotul Gheorghe Tutoveanu, Raicu Tutoveanu, Simeon Matei, inginerul Iosipescu, arhitectul Frederic Hamel, Neculai Diaconu, Căpitanul C. Cojocaru, Vasile Chilian și T. Rădulescu.

---

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Vidra, dosar nr. 12 / 1936, f. 14.

³⁸ *Ibidem.*

La această întrunire fusese invitat profesorul și geograful Simion Mehedinți * care nereușind să ajungă a trimis participanților o telegramă în care se comunica: „*Sunt cu toată inima în mijlocul vrâncenilor. Cinste se cuvine bunilor români care s-au jertfit pentru țară fie numele lor bine cuvântat*”³⁹.

În memoriile sale, Vasile Țiroiu amintește de o nouă adunare la care a luat parte un număr mai mare de participanți și care s-a ținut într-o sală de clasă a școlii din Vidra. Majoritatea celor care au luat cuvântul s-au referit la forma pe care trebuie să o îmbrace monumentul, precum și la locația acestuia. Învățătorul Răileanu de la Năruja a propus „*construcția unei cișmele monumentale, din care să curgă continuu apă pentru trecători. Pe frontispiciul cișmelei o placă cu efigiile în marmură a celor 4 eroi*”⁴⁰ pentru care a prezentat și o schiță desenată chiar de el.

---

* **Simion Mehedinți** (1868 - 1962) născut la Soveja, județul Vrancea, savant de talie mondială, geograf, om politic, prozator. Școala primară la Soveja și Vidra. Se înscrie la Seminarul Teologic de la Roman, pe care îl continuă la București. Parăsește seminarul și urmează un an cursurile Liceului „Unirea” din Focșani, apoi le continuă la Liceul „Sf. Sava” din București. În 1888 se înscrie la Facultatea de Matematică, dar trece la Litere și Filozofie pe care o absolvă în 1892. În 1889 participă la înmormântarea lui Eminescu. Este numit profesor la Focșani. Obține o bursă pentru studierea geografiei la Paris, Berlin și Leipzig, dar întrerupe doi ani din cauza bolii. Se retrage la Soveja și după doi ani își reia studiile și-și ia licența. În 1900 înființează prima catedră de geografie la Facultatea de litere din București. În 1901 începe elaborarea de manuale școlare de geografie. Între 1907 - 1924 conduce revista „Convorbiri Literare”. În 1908 membru corespondent al Academiei Române, iar din 1915 membru titular. Între 5 martie - 24 octombrie 1918 Ministrul Instrucțiunii Publice când emite legea „școlilor pregătitoare” pentru eradicarea analfabetismului. În 1930 publică „Terra” în 2 volume, considerată biblia științifică a geografiei românești. În literatură a publicat „Oameni de la Munte” (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 190 - 191).

³⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 23

⁴⁰ Idem, fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 34.

O altă propunere a venit din partea preotului Neculai Mihail care susținea ridicarea chiar a unei capele. În schimb, Ion Dumitrașcu de la Tichiriș împreună cu Neculai Diaconu de la Colacu doreau ridicarea unei troițe din lemn de stejar pe dealul Mândrei, deasupra Bălții Colacului ⁴¹.

Cel care a consemnat aceste propuneri în Procesul - verbal scria că cea mai interesantă și judicioasă dintre ele „îmi apărură aceia prezentată de preotul Dragomir Danțiș și avocatul Văsuianu de la Bârsești. O cruce simplă, impozantă, din marmură, granit, beton sau alt material, pe soclul căreia să fie așezată o placă comemorativă, desemnând pe cei 4 martiri principali” ⁴².

Până la urmă participanții au căzut de comun acord ca monumentul să fie „o cruce din aramă, pe soclu din beton, cu patru plăci în cele 4 părți laterale, care să fie așezată într-un loc care să ofere multă vizibilitate. S-a stabilit ca locație panta din fața școlii, pe dâmb. Pentru cumpărarea siliștii unde urma să se așeze monumentul au fost însărcinați părintele Tutoveanu, cu Toma Chilian, Dumitrache Cotea și Vasile Macovei” ⁴³.

Cele 100 liste de subscripție trebuiau trimise în comunele județului așa cum se stabilise.

Printr-o Adresă către prefectură, din 7 aprilie 1936, Protoeria din Vrancea solicita înaintarea a „câte o listă de subscripție la toți preoții din Protopopiatul Vrancei. În acest sens am dat de la Oficiul Protoieriei alăturată circulară” ⁴⁴.

După ce listele au fost trimise în toate comunele, sumele strânse împreună cu listele s-au înaintat prefecturii. La data de 27 aprilie 1936 prefectul intra în posesia sumei de 500 lei pe care pretura o strânsese de la spitalul „N. N. Săveanu” din Vidra ⁴⁵.

---

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem, f. 35.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Vrancea, dosar. Nr. 121 / 1936, f. 2.

⁴⁵ Ibidem, f. 4.

Primarul Macovei, din satul Nereju, semna, la data de 3 mai 1936, o Adresă către Prefectul județului în care se specifica: „*avem onoare a raporta că azi data de mai sus am trimis prin Mandat Poștal suma de lei 431 colectată pentru ridicarea Monumentului Eroilor Vrânceni Chilian și alții...*”⁴⁶.

De la primăria din comuna Reghiu s-au primit 100 de lei strânși pe lista de subscripție cu numărul 96⁴⁷.

Pentru „*Comemorarea eroilor vrânceni, Chilian, Pantazică, Săcăluș și Cotea*” au contribuit cu suma de 436 de lei locuitorii comunei Paltin⁴⁸. De la colectivul Școlii Primare, din aceeași comună, s-a trimis suma de 174 de lei, tot pe adresa prefectului⁴⁹.

„*În amintirea celor patru eroi vrânceni*” enoriașii din Parohia Tichiriș, județul Putna, au donat, la data de 4 martie, suma de 123 de lei⁵⁰.

La contribuția bănească, strânsă prin colectă publică, s-au adăugat cei 1.215 lei trimiși de către Regimentul 9 Dorobanți din Râmnicu Sărat la 1 august 1936⁵¹, precum și 340 de lei de la primăria comunei Soveja⁵².

Punerea pietrei fundamentale a monumentului a fost stabilită pentru ziua de 1 iunie 1936, așa cum reiese din adresele trimise de prefect către: pretorii județului, magistrați, preoți, avocați, învățători, membri ai spitalului din Vidra, oficiului poștal din comună, șefului de post, membri ai Consiliului Comunal, prin care erau invitați „*să ia parte la slujba ce se va oficia în ziua de 1 iunie a. c.*”

---

⁴⁶ *Ibidem*, f. 5.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 6.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 7.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 8.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 9.

⁵¹ *Ibidem*, f. 88.

⁵² *Ibidem*, f. 30.

ora 10 a. m. cu ocazia punerii pietrei fundamentale a Monumentului eroilor: V. Chilian, D. Pantazică, Șt. Săcăluș și Toma Cotea"⁵³.

Fiind strânse o parte din costurile monumentului și stabilit locul unde trebuia înălțat, s-a trecut la acțiunea de realizare a acestuia, pentru a cărui inaugurare se stabilise ziua de 14 iunie 1936, așa cum reiese din telegrama⁵⁴ trimisă generalului Barbu Pârâianu de către prefect, prin care i se solicita să trimită suma de bani pe care o promisese pentru ridicarea monumentului împreună cu crucea ce fusese deja finalizată. Baniii solicitați erau necesari pentru transportul monumentului și a plăcilor de marmură. O nouă telegramă este trimisă la 11 iunie, același an, tot generalului Pârâianu, prin care era rugat să urgenteze trimiterea banilor promiși, întrucât erau necesari pentru a ridica „*de la atelier plăcile de marmură*”⁵⁵ ce trebuiau montate pe monument.

Având în vedere faptul că lucrările de înălțare a monumentului erau spre final, comitetul însărcinat cu edificarea lui s-a preocupat în paralel și de organizarea unei manifestări grandioase pentru inaugurarea acestuia. S-a avut în vedere trimiterea de invitații participanților. Notarul din comuna Vidra era rugat, încă din data de 16 martie 1936, să trimită prefectului „*un tablou de 15 locuitori din cei mai buni din comună, spre a li se trimite invitațiuni la marea solemnitate a desvelirii statuei lui Vasile Chilian, în Vidra sub președinția D-lui N. N. Săveanu*”⁵⁶. Trebuia ca notarul să nu omită ca printre cei nominalizați să figureze rudele martirilor: „*V. T. Cotea, Toma i. Chilian, C. Nicolau, Ion Gr. Mihai, D. T. Cotea, Pr. Gh. Tutoveanu, Clemansa Chilian, Constantin Profîroiu, V. R. Macovei, Simion Matei, Gheorghe Gh. Crudu, Pr. Bucur Ferăstrău, T. Panghel Prim Pretor, Maștei Alexe, Ioana Cotea*”⁵⁷.

---

⁵³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 29 - 29 verso.

⁵⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 17.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 19.

⁵⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 13.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 15.

În „*Invitațiunea*” tipărită cu acest prilej se spunea: „*Comitetul pentru ridicarea Monumentului Comemorativ al martirilor și eroilor vrânceni morți în 1916 - 1918, vă rugăm să luați parte împreună cu...la solemnitatea sfințirii ce va avea loc în ziua de 14 iunie 1936, orele 9 dimineața pe Dealul Vidrei*”⁵⁸. Invitațiunile purtau semnătura președintelui comitetului, Radu Săveanu și a secretarului, Vasile Țiroiu.

Autoritățile județului au avut în vedere, pentru reușita sărbătorii, pregătirea unui program, la stabilirea căruia au fost invitați (la întrunirea pregătită pentru data de 6 iunie): comandantul Diviziei a VI-a, colonelul Broșteanu, căpitanul Cojocaru, inginerul Iosipescu, preotul Pascu și caporalul Tudorache⁵⁹. În urma întrunirii s-a stabilit programul care s-a tipărit în data de 7 iunie, după care a fost trimis către primari, notari, șefi de secție și de posturi din comunele preturilor din Vrancea și Zăbala, cu rugămintea ca toți cei avizați să ia toate măsurile pentru pregătirea acestei sărbători.

În Adresele trimise se specifica precum că: „*Vă trimitem odată cu aceasta, programul solemnității inaugurării monumentului „Martirilor și Eroilor Vrânceni” morți în anul 1916 - 1918 ce va avea loc pe dealul Vidrei, în ziua de 14 Iunie orele 9 dimineața.*

Vestiți prin orice mijloace, toți locuitorii, bărbați și femei, tineri și bătrâni să ia parte la această sfântă sărbătoare.

Luați din timp toate măsurile de ordine, în ceea ce privește circulația și transportul.

Comuna Vidra va fi pavoazată din timp cu arcuri de triumf, ghirlande și steaguri.

Premilitarii ce vor sosi din ajunul zilei vor fi cartiruiți în satul Voloșcani.

Școala de jandarmi va fi cartiruită în satul Burca.

Strejerii vor fi cartiruiți la Vidra.

⁵⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 16.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 12.

Luați măsuri ca brutăriile din Vidra să aibă pâine suficientă și de bună calitate și ca toate prăvăliile, cârciumele și restaurantele să aibă alimente de bună calitate, servite în bune condițiuni fără nici o sporire de prețuri.

Fie care Primar își va alcătui un detașament de luptători din anii 1916 - 1918 și vor defila călări, îmbrăcați numai în port vrâncean, având cel puțin 40 călăreți. Nu se admit călăreți fără șei și frâie.

Primarii vor purta eșarfele oficiale.

Școlile din Vrancea vor trimite delegațiuni de 30 - 40 elevi și eleve din cei mai răsăriți, îmbrăcați numai mocănește, conduși de D-nii învățători respectivi.

Populația care va asista la serbare va avea dinainte locul desemnat pentru staționare.

De stricta executare a acestui ordin pe care îl doresc îndeplinit cu suflet și entuziasm, vă fac răspunzători.

Prefect, Vasile Țiroiu " 60.

Adresa mai sus menționată a fost însoțită și de programul serbării organizate cu prilejul inaugurării monumentului: „Programul Serbării Sfințirii Monumentului Comemorativ al Martirilor și Eroilor Vrânceni morți în anul 1916 - 1918.

14 iunie 1936

Orele 8,45 Adunare la locul Monumentului pe dealul Vidrei

Orele 9 - 10 Tedeum și sfințirea Monumentului, oficiat de 3 protoierei ai Județului Putna cu un sobor de 12 preoți vrânceni.

Orele 10 - 11 Cuvântările:

a) D-I N. N. Săveanu

b) D-I Gen. Păltineanu

c) D-I Deputat Radu Săveanu

d) Părintele Protoereu Drag. Danțiș

e) D-I Înv. Neculai Diaconu

---

⁶⁰ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 37.

- f) D-l Înv. Răileanu - Năruja
- g) Delegatul Soc. Fundațiilor Regale
- h) Delegatul Studenției Putnene
- l) D-l G-ral Pârâianu Barbu
- f) Pr. G. Tutoveanu Paroh Com. Vidra
- g) Dl. S. Matei Înv. Comuna Vidra
- h) D-l V. Chilian Primarul Comunei Vidra

Orele 11 - 12   Defilarea

- 1) Școlile din Com. Vidra
- 2) Delegațiunile Școalelor din satele vrâncene
- 3) Străjerii
- 4) Premilitarii vrânceni
- 5) Detașamentul de Călăreși format din luptătorii vrânceni din Războiul cel Mare

Orele 12 - 14   Masa

Orele 15 - 18   Cununia tinerei Nedelia S. Isac din Comuna Spulberu botezată în anul 1917 de Căpitanul B. Pârâianu. Nunta după datina Vrânceană

Serbarea Școlii din Vidra și a Școalei de Jandarmi”⁶¹.

A fost o manifestare grandioasă care s-a desfășurat conform programului, așa cum a fost consemnată în documentele și în presa vremii: „Vrancea legendară, Vrancea istorică și eroică îmbracă astăzi haina de sărbătoare pentru a sărbători într-o unanimă înălțare sufletească, sfințirea monumentului comemorativ al martirilor și eroilor vrânceni, jertfiți pe altarul patriei cu ocazia războiului întregirii neamului”⁶².

Prefectul județului, Vasile Țiroiu, unul din artizanii acestui eveniment, scria în memoriile sale că: „Vidra era mai mult ca oricând, în zi de mare sărbătoare, mii de mocani, din toate satele

⁶¹ *Ibidem*, f. 38.

⁶² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 108 / 1936, f. 163.

vrâncene, coborâseră aici, însuflețiți de sfințirea acestei înfăptuiri... Veniseră pe jos, în căruțe sau călări pe cai mărunți de munte, purtând bărbații toiege și crengi de brad ca la muntă și femeile buchete de flori de munte. Venise multă lume și din satele de jos, de la podgorie, din Panciu, Odobești și Focșani și nuanțarea plină de farmec a portului de munte, contrasta, într-un aspect de măreție, față de straiul orășenesc”⁶³.

În fața monumentului, pe marginea de dincolo a șosele i-au fost aliniate o companie de paradă a Regimentului 10 Putna și un pluton de jandarmi ai Legiunii. Evenimentul a fost marcat de apariția generalilor Pârâianu și Păltineanu care au venit însoțiți de ofițeri și subofițeri. Au mai fost prezenți șefi ai diferitelor instituții județene și orășenești, delegații din diferite părți ale țării.

La orele 10, s-a trecut în revistă compania și plutonul. Apoi s-a dezvelit crucea, timp în care „o tăcere sfântă domnea, când și când, adierile de vânt, purtau ca niște ecouri divine, dangătul clopotelor de la bisericile din Vidra, Burca, Voloșcani și celelalte sate apropiate”⁶⁴.

Au fost ținute cuvântări de către reprezentanții prefecturii și ai armatei. Printre aceștia s-a remarcat generalul Păltineanu din partea armatei, care a reliefat faptele eroice ale celor patru vrânceni. Printre vorbitori s-a numărat și primarul comunei Vidra, Vasile Chilian, care a luat în primire monumentul. În final s-au prezentat „omagii de venerație și recunoștință” văduvelor eroilor⁶⁵.

O contribuție importantă la reușita sărbătorii au avut-o și școlile din județ pentru care au primit adrese de mulțumire din partea prefecturii⁶⁶.

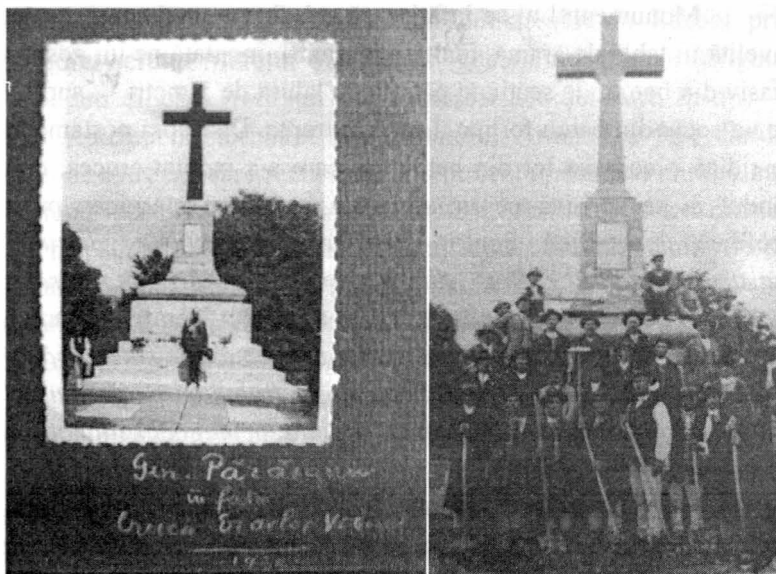
⁶³ Idem, fond personal Vasile Țiroiu, dosar nr. 3, f. 39.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 40.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 41.

⁶⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Vrancea, dosar nr. 121 / 1936, f. 20, 21,

Imagini de la festivitatea organizată cu prilejul dezvelirii Monumentului de la Vidra din anul 1936 (S. J. A. N. Vn., fond Colecția de fotografii, foto nr. 52 și 54).

În același an, 1936, la 16 august, la monument s-a organizat un parastas în memoria martirilor, așa cum reiese dintr-o Adresă trimisă „*Tuturor autorităților și notabilităților din comuna Vidra*” prin care erau invitați să participe la acest parastas „*ce se va oficia la Monumentul din Dealul Vidrei (sat Căliman)*”⁶⁷.

Așa cum se menționează în adresa respectivă, ca loc pentru ridicarea monumentului a fost ales dealul Vidrei, care domină terasa mijlocie a Putnei, din satul Căliman, în apropierea podului unde începea zona neutră⁶⁸, unde s-au desfășurat acțiunile martirilor vrânceni.

⁶⁷ Idem, fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 50.

⁶⁸ Ionuț Iliescu, *op. cit.*, p. 113.

Monumentul ni se înfățișează sub forma unei cruci din lemn, învelită în tablă de aramă, înaltă de 8 metri, montată pe un postament masiv din beton, de secțiune pătrată cu latura de 5 metri ⁶⁹, surmontat de un soclu din beton format din patru trepte. Deasupra postamentului se ridică o coloană tot din beton, pe care s-a montat crucea, care la rândul ei se sprijină pe un disc din beton cu marginea puternic profilată și rotunjită. Pentru executarea soclului s-a „discutat cu maestrul Osvaldo Zuliani din Focșani, specialist în lucrări de mozaicuri, faianșări, betonări” ⁷⁰, care a început lucrarea în luna iulie a anului 1936. Pentru plata maestrului „se adunase în satele vrâncene, cu câteva liste de subscripție suma trebuitoare pentru plata materialelor și a maestrului Zuliani și plata locului achiziționat pentru așezarea monumentului” ⁷¹.

În cuvântarea susținută la inaugurarea monumentului, prefectul Vasile Țiroiu a făcut o scurtă expunere a drumului parcurs în vederea realizării acestuia. Pentru forma monumentului s-au purtat discuții cu arhitectul județului, Frederic Hamel, cu inginerul județului, Constantin Iosipescu, cu Umberto Soriani, Ghițau și Bărbieru (care dețineau un atelier mecanic), cărora li s-a prezentat schița crucii ⁷². Toți au căzut de acord că un asemenea proiect nu se poate realiza în atelierele respective și să se apeleze în acest caz la fabricile din București: Woff, Hang sau Malaxa. Arhitectul Hamel a fost delegatul comitetului, care s-a deplasat în capitală, dar nu a reușit să obțină nici un rezultat favorabil întrucât fabricile respective nu puteau să întrerupă instalațiile în care se produceau comenzi de serie pentru a lucra o piesă unică, ceea ce ar fi impus niște costuri foarte ridicate ⁷³.

Atunci, prefectul a luat legătura cu Barbu Pârâianu, care la rândul său a luat legătura cu Arsenalul Armatei care a preluat

---

⁶⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 85.

⁷⁰ *Idem*, fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 38.

⁷¹ *Ibidem*, f. 39.

⁷² *Ibidem*, f. 35

⁷³ *Ibidem*.

comanda după ce a primit aprobarea Ministerului de Război prin intermediul șefului Marelui Stat Major, generalul Tătăranu (originar din Focșani și care avea un văr împușcat tot de către nemți)⁷⁴. Crucea realizată în turnătorile Arsenalului Armatei a fost dăruită Vrancei de către cei care realizaseră monumentul, întrucât mulți dintre ei fie luptaseră pe frontul Primului Război Mondial, fie aveau rude căzute pe câmpul de luptă al marilor confruntări din vara anului 1917. La exact o lună de la preluarea comenzii, „*un autocamion al Arsenalului, aducea direct la Vidra și depunea pe marginea șoselei, la locul fixat, crucea de aramă împachetată în cofraj de scânduri*”⁷⁵.

Pe monument s-au amplasat plăci comemorative din marmură albă, în număr de trei. Una dintre acestea s-a montat chiar pe fațada coloanei din beton, pe care s-au inscripționat următoarele: „*Slavă și sfântă amintire martirilor vrânceni Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și celor 1410 eroi din satele Vrancei morși pentru Patrie în anul 1917*”.

Pe postamentul crucii, pe latura de sud, pe o altă placă de marmură se poate citi inscripția care amintește că „*Pe aceste locuri în anul 1917 a fost vișorul războiului pentru întregirea neamului. Pe acest deal al Vidrei se aflau oștile noastre; în față peste apa Putnei era armata germană. În teritoriul ocupat rămăsese surprinși de năvala inamică mii de oșteni români. În zile și nopți de-a rândul, ei fură trecuți dincoace, prin locuri ascunse, printre rețele și tranșee, sub focul aprig de obuze și mitralii, îndemnați și călăuziți de patru vrânceni locuitori din aceste sate. La iunie 1917, aceștia au fost descoperiți, prinși, judecați de comandamentul german și uciși la Focșani în luna August 1917. Și s-a ridicat acest monument în anul 1936, sub glorioasa domnie a Regelui Carol al II-lea întru amintirea acestor martiri și a tuturor eroilor vrânceni morși în războiul pentru întregire Neamului*”, iar în dreapta, jos, semnătura maistrului „*exc. Z. Osvaldo - Focșani*”.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 37.

Numele celor care au avut inițiativa și au depus eforturi ca visul lor să se realizeze, au fost înscrise pe cea de a treia placă comemorativă, montată pe latura de nord a postamentului: „*Din inițiativa Președintelui Camerei Deputaților N. N. Săveanu*”, a generalului inspector al Jand. Barbu Pârâianu, a Deputatului de Putna Radu N. Săveanu, a prefectului Vasile Țiroiu, a președ. Cons. Județean D. N. Hainăroșie s'a ridicat acest monument de osârdia lor și a fruntașilor vrânceni și s'a sfințit în fața întregii populațiuni vrâncene în ziua de 14 iunie 1936 sub domnia M. S. Regelui Carol al II-lea, fiind Prim Ministru Gh. Tătărăscu, Ministru de Interne I. Inculeț, Prefect al Jud. Putna Vasile I. Țiroiu.

Primar al comunei Vidra Vasile Chilian.

Arhitect Fr. Hamel Mastru constructor Osvaldo Zuliani”.

În ceea ce privește costul integral al monumentului acesta nu se cunoaște, așa cum reiese din Adresa pe care primarul comunei Vidra o înaintase prefectului la data de 8 decembrie 1936 și în care se specifică precum că pe teritoriul comunei se află doar monumentul „*Martirilor și Eroilor vrânceni morți în anul 1916 - 1918, ridicat în mai - iunie 1936, la inițiativa unui comitet sub președinția deputatului Radu N. Săveanu, nu se cunoaște suma*”⁷⁶.

---

* N. N. Săveanu (1840 - 1922) om politic liberal. A condus timp de jumătate de secol viața publică din Focșani și fostul județ Putna, fiind ales în nenumărate rânduri deputat, senator, prefect și primar. Ca primar al Focșanilor, a continuat lucrările de aducțiune a apei potabile de la Babele - Burca. A participat, ca prefect, la inaugurarea școlilor din Bârsești, Nereju și Vizantea. În timpul mandatului său s-au construit 23 de localuri noi de școală. Din inițiativa sa a luat ființă, la 13 iulie 1904, Stațiunea Soveja. În anul 1909 a fost numit delegatul Asociației Române pentru Răspândirea Științelor în comitetul de organizare a sărbătoririi semicentenarului Unirii Principatelor la congresul care s-a ținut la Focșani. A susținut conferințe în cadrul Ateneului și al Societății științifice Milcovul. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 263).

⁷⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Vrancea, dosar nr. 121 / 1936, f. 97.

Așa cum se menționa mai sus, monumentul a fost predat primăriei care avea obligația de a se îngriji de starea monumentului, mai ales la aniversarea Zilei Eroilor sau alte sărbători. O mărturie în acest sens stă Adresa înaintată Preturii plăsei Vidra în data de 6 aprilie 1937, prin care solicita ca primăria din localitate să se preocupe de pregătirea monumentului pentru data de „10 mai, 8 iunie și 10 iunie (Ziua Eroilor)”, dar mai ales că în „luna mai comuna va fi vizitată de D-l General Barbu Pârâianu cu încă alți demnitari din București”⁷⁷.

Monumentul a fost amplasat într-un spațiu verde, protejat cu gard din lemn și fier, iar în jurul său s-au montat dale de beton.

În anul 1925 a existat, așa cum s-a amintit anterior, o încercare de deshumare a osemintelor martirilor vrânceni pentru a fi reînhumate la Vidra, acțiune care nu s-a finalizat atunci. Această acțiune a fost îndeplinită în anul 1940, când osemintele eroilor au fost reînhumate în Mausoleul Eroilor din Focșani. Evenimentul nu a trecut neobservat, fiind menționat în presa vremii și anume ziarul „Focșanii” din anul 1940: „Joi 21 Noiembrie, la ora 11 dimineața, a avut loc în curtea regimentului 10 infanterie din localitate, deshumarea osemintelor eroilor vrânceni: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefanache Săcăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălățeanu împușcați în ziua de 17 August 1917 de trupele de ocupație, fiind acuzați de spionaj în favoarea României.

Au luat parte la această solemnitate familiile eroilor precum și d-nii : col. Tănăsescu comandantul regimentului 10 dorobanși, maior Bădescu, maior Georgescu și ceilalți ofițeri din regiment și trupă.

Serviciul religios a fost oficiat de S. S. Preot maior Gheorghiu confesorul garnizoanei.

S. S. a luat cuvântul pomenind memoria eroilor care deși civili și-au sacrificat viața pentru patrie. Adresându-se apoi trupei S. S. a spus că moartea acestor eroi să le fie pildă.

⁷⁷ Idem, fond Pretura Plasei Vrancea, dosar nr. 18 / 1937, f. 14.

S-a format apoi un impozant cortegiu care s'a îndreptat spre mausoleul oraşului unde a avut loc reînhumarea osemintelor martirilor vrânceni.

În mausoleu dl. colonel Tănăsescu a adresat câte un cuvânt de mângâiere familiilor celor ucişi, după care solemnitatea a luat sfârşit”⁷⁸.

În anul 1937, prin Adresa din 10 iulie⁷⁹, Ministerul Muncii și Ocrotirii Sociale, anunța Prefectura Putna că autorizează strângerea prin 10 liste de subscripție a sumelor necesare pentru realizarea unei candelă care să fie așezată la mormintele eroilor din curtea Regimentului 10 Dorobanți, unde se aflau mormintele martirilor vrânceni. Prefectura anunță comitetul pentru comemorarea eroilor, care la rândul său solicita prefecturii să rețină o listă pe care să subscrie toți funcționarii, întrucât „*acea subscriere trebuia să cuprindă obolul tuturor*”⁸⁰.

Candela, după reînhumarea eroilor vrânceni în mausoleu, a fost mutată și montată pe platforma de deasupra mausoleului lângă o placă de marmură cu inscripția: „*S-a ridicat această creștinească candelă din obol obștesc spre veșnica pomenire a eroilor: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefan Săcăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălățeanu executați de inamic în ziua de 17 August 1917, pentru neștrămutata lor credință în neam și în țară. 17 August 1937*”.

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, mormintele din nișele individuale ale mausoleului au fost profanate și distruse, au fost sustrate plăcile de marmură și candelăle. Constatarea a fost făcută la fața locului de către Muzeul Militar Central prin reprezentantul său, care în urma unei inspecții făcute în județ a constatat că din

---

⁷⁸ Șt. Orleanu, *Deshumarea osemintelor unor eroi la Focșani*, în „*Focșani*”. Ziar independent de atitudine și informații, anul II, nr. 62, 24 ianuarie 1940, p. 4.

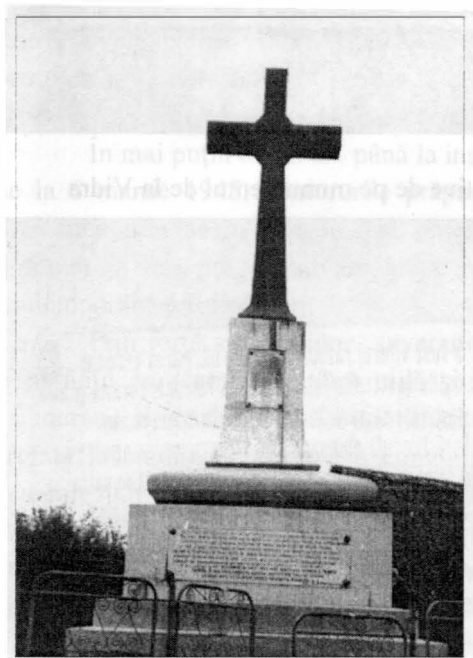
⁷⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 124 / 1937, f. 60.

⁸⁰ *Ibidem*.

mormintele celor patru eroi reînțuși în anul 1940, în mausoleu, nu a mai rămas decât piatra cu inscripția și candela⁸¹.

În ceea ce privește monumentul de la Vidra, aflat sub îngrijirea autorităților locale, a scăpat neatins de vicisitudinile vremii și de furia trupelor germane.

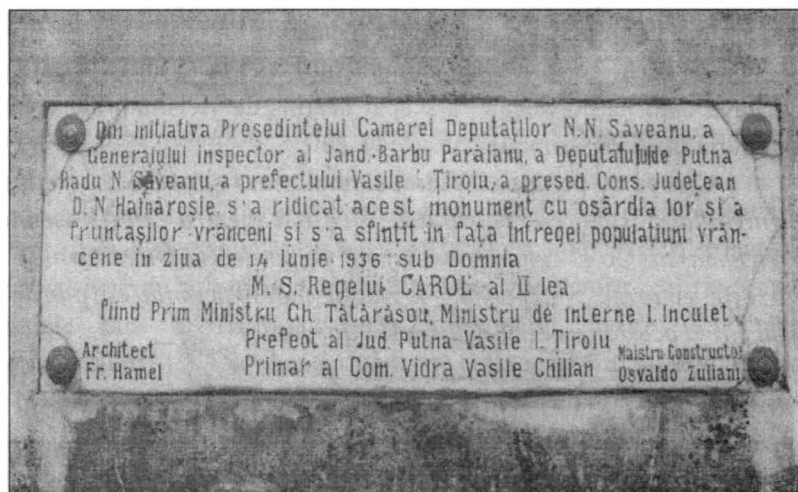
Crucea de pe dealul Vidrei simbolizează și astăzi „...credința în divinitate, simțirea patriotică, jertfirea pentru Țară, virtutea vrâncenească. Ca și celălalt monument de pe dealul Dumbrava de la Bârsești, el arată trecătorilor, legătura indestructibilă cu patria și eroii săi, a acestor mocani de la cotul Carpaților”⁸².

Monumentul Eroilor
vrânceni din Primul
Război Mondial de la
Vidra

⁸¹ Cornel Țucă, Iulian Boțoghină, *Documente inedite privind restaurarea operelor comemorative de război din Vrancea*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura D. M. Press, Focșani, 2001, p. 290.

⁸² S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 41 - 42.

Plăcile comemorative de pe monumentul de la Vidra

